

Український державний університет залізничного транспорту

Затверджено
рішенням вченої ради
економічного факультету
прот. № 1 від « » вересня 2024 р.

Рекомендовано
на засіданні кафедри економіки та
управління виробничим і комерційним
бізнесом
прот. № 1 від « » вересня 2024 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

I семестр 2024-2025 навчального року

освітній рівень перший (бакалавр)

галузь знань 07. Управління та адміністрування;

спеціальність 073 Менеджмент

освітня програма: - Управління персоналом та економіка праці (УПЕП)

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

1. Команда викладачів:

Лектор:

Корінь Мирослава Василівна (доктор економічних наук, професор)

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: miraslava87@ukr.net

Години прийому та консультації: за розкладом

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3 корпус, 5 поверх, 505 аудиторія.

Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

I семестр 2024-2025 навчальний рік
курс силабус

Лекція: згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>
Аудиторія: згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

Практичне заняття: згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>
Аудиторія: згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

Дистанційна форма навчання:
ідентифікатор конференції: 961 876 7078; **код доступу:** 052016

Команда викладачів:

Лектор: Корінь Мирослава Василівна Контакти: miraslava87@ukr.net
--

Години прийому та консультацій: згідно з графіком консультацій

Діяльність будь-якого підприємства потребує витрачання певних ресурсів. Від рівня витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Управління витратами є найважливішим напрямком управлінської діяльності, оскільки саме співвідношення між доходами і витратами підприємства визначає в кінцевому рахунку його фінансовий стан, прибутковість і перспективи розвитку.

У свою чергу ефективність діяльності підприємства, конкурентоспроможність в умовах ринку в значній мірі визначаються тим, наскільки раціонально здійснюється управління витратами як один із способів, що дозволяють досягти зростання результатів діяльності. Даний процес не зводиться тільки до зниження витрат, він охоплює всі етапи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства і носить системний характер.

Практично на кожному підприємстві є резерви для зниження витрат до раціонального рівня, що і дозволяє домагатися зростання економічної ефективності діяльності, підвищення рівня конкурентоспроможності. Зниження витрат на випуск одиниці продукції дозволяє підприємству встановлювати нижчі і гнучкі ціни, що дає важливу перевагу перед конкурентами. Тому для кожного підприємства важливим є аналіз структури витрат і ефективне управління ними для досягнення високого економічного результату.

Гостра конкурентна боротьба змушує підприємства виявляти пильний інтерес до управління витратами, шукати шляхи щодо вдосконалення їх обліку та моніторингу. Зростання вартості всіх видів ресурсів (матеріальних, палива, електроенергії тощо), поява альтернативних видів продукції (послуг) на ринку вимагає від керівництва підприємства шукати нові шляхи формування витрат за їх видами, носіями та місцями виникнення; здійснювати постійний контроль рівня витрачання ресурсів та вносити своєчасні коригування; проводити політику економії та раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства.

Крім того, інформація про витрати є основою для прийняття великої кількості управлінських рішень, пов'язаних з вибором асортименту продукції, що виробляється, цінової політики, розподілом наявних ресурсів.

Сучасне управління витратами характеризується управлінням ланцюжком споживчої вартості, орієнтацією на стратегічний підхід, прагненням до реалізації стратегічних пріоритетів підприємства, децентралізацією, можливістю паралельного розгляду витрат в розрізі багатьох критеріїв, орієнтацією на вимоги ринку, акцентуванням уваги не тільки на явних, але і на альтернативних витратах.

На сьогоднішній день з основами управління витратами повинен бути знаком будь-який фахівець в сфері економіки та управління, оскільки саме управління витратами дозволяє забезпечувати підприємствам гнучкість, здатність до швидкої адаптації в динамічно мінливих умовах ринку, а також стабільне фінансове становище. В даний час в українському бізнесі існує значний попит на професійних фахівців в області управління витратами. Сучасний фахівець економічного профілю повинен вміти самостійно формувати систему управління витратами, опрацювати методичну базу планування, обліку витрат, калькулювання продукції тощо.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні загальні компетентності (ЗК), фахові компетентності (ФК) та результат навчання (РН):

ЗК4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК10 Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ФК2 Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

ФК3 Здатність визначати перспективи розвитку організації.

ФК8 Здатність планувати діяльність організації та управляти часом.

ФК12 Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

РН4 Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

РН6 Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

РН8 Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

РН11 Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.

РН15 Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Курс «Управління витратами» відноситься до блоку професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності 073 «Менеджмент» освітньої програми «Управління персоналом та економіка праці» та є одним з опорних курсів за фахом, ефективне засвоєння якого забезпечує достатні компетенції для виконання професійної діяльності в умовах діючого виробництва на підприємстві. Реалізація цієї задачі висуває відповідні вимоги до підготовки навчально-методичного забезпечення курсу, серед яких основними є: відповідність змісту освітньо-професійній програмі стандарту вищої освіти, простота засвоєння та зрозумілість матеріалу, логіка побудови змісту, можливість самостійно набути необхідні компетенції для їх реалізації у практичній діяльності.

Якщо вас цікавить підвищення ефективності діяльності підприємства, оптимальне використання його ресурсів, забезпечення конкурентоспроможності та конкурентостійкості на ринку, ви хочете дізнатися яким чином вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них стає ключовим фактором успіху бізнесу, прагнете навчитися управляти витратами при організації своєї діяльності, тоді вам просто обов'язково варто йти на цей курс!

Третина змісту курсу присвячена вивченню концептуальних основ управління витратами, а дві третини курсу охоплюють вивчення принципів, методів, прийомів та інструментів управління витратами.

Команда викладачів і ваші колеги будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті і особисто - у робочий час.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає глибоке розуміння принципів та методів управління витратами, формує у студентів систему компетенцій з управління витратами з метою оптимізації їх рівня та підвищення обґрунтованості господарських рішень як в оперативній, так і в стратегічній перспективі.

Кількість кредитів ECTS – 4.

Лекції – 30 годин.

Практики – 30 годин.

Самостійна робота – 60 годин.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття раз на тиждень. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями, груповими та індивідуальними завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та виконання індивідуального завдання.

Теми курсу

Управління витратами / схема курсу

Поміркуй	Лекції	Виконай
	Довідковий матеріал	
	Презентації	
	Обговорення в аудиторії	
	Групові завдання	
	Індивідуальні завдання	
	Індивідуальні консультації	
	Іспит	

Практичні заняття курсу передбачають виконання групових завдань, розв'язання кейсів з управління витратами, а також вирішення індивідуальних завдань та їх презентацію в кінці курсу. Виконання завдання супроводжується зануренням у суміжні дисципліни, що доповнюють теми, та формує у студента інформаційні та комунікативні компетентності.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка

повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

- 1) Назвіть основні причини, які зумовлюють необхідність посилення уваги до управління витратами в сучасних умовах господарювання.
- 2) Як здійснюється розподіл накладних витрат за видами продукції? Що може бути використано як база розподілу непрямих витрат?
- 3) Поясніть сутність безпеки операційної діяльності і методику обчислення її рівня.
- 4) Які умови та чинники визначають вибір методів управління витратами на підприємстві?
- 5) З якою метою застосовують трансфертне ціноутворення на підприємствах?
- 6) Яким чином можна стимулювати зниження витрат на виробничому підприємстві?

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче. Пильнуйте за змінами у розкладі.

Денна форма навчання

Тиж-день	Кільк. годин	Тема лекції	Кільк. годин	Тема практичних занять
1	2	1. Економічна сутність, значення і завдання управління витратами Сутність і актуальність управління витратами. Значення управління витратами на підприємствах. Управлінський облік як частина системи управління підприємством. Постановка цілей і основні етапи системи управління витратами. Функції управління витратами. Предмет і зміст дисципліни.	2	Принципи і завдання управління витратами. Предмет, метод і зміст дисципліни
2	2	2. Характеристика виробничих витрат, їх класифікація і структура Класифікація витрат для цілей управління. Варіанти організації обліку витрат.	2	Витрати підприємства: поняття та визначення, класифікація і структур
3,4	3	3. Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами Сутність калькулювання витрат підприємства. Об'єкт калькулювання. Калькуляційні одиниці. Види калькуляції. Порядок калькулювання собівартості продукції. Послідовність визначення собівартості операційної діяльності підприємства. Розподіл накладних витрат за видами продукції. Особливості калькулювання виробничої собівартості окремих продуктів в комплексних виробництвах.	3	Види собівартості, принципи, завдання, об'єкти калькулювання
4,5	2	4. Методи калькулювання витрат підприємства	2	Методи калькулювання і розподілу витрат

		Методи калькулювання витрат по повноті їх врахування. Методи калькулювання витрат за об'єктами обліку. Методи калькулювання витрат за ступенем їх нормованості.		
5,6	2	5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку Сутність та призначення аналізу взаємозв'язку „витрати – обсяг – прибуток”. Характеристика математичних методів аналізу взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток". Характеристика графічних методів аналізу взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток". Аналіз чутливості прибутку операційної діяльності. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку „витрати – обсяг – прибуток”.	2	Аналіз „витрати – обсяг – прибуток”. Розрахунок і аналіз точки беззбитковості
6,7	2	6. Прогнозування і планування витрат Прогнозування витрат. Необхідність планування витрат. Розрахунок допустимих витрат. Взаємозв'язок капітальних вкладень, поточних витрат і прибутковості підприємства. Нормування витрат.	2	Оцінювання ефективності управління поточними витратами. Взаємозв'язок витрат та ефективності виробництва
7,8	2	7 Методи управління витратами підприємства Характеристика методів управління витратами підприємства. Умови та чинники, що визначають вибір методів управління витратами на підприємстві.	2	Методи управління витратами підприємства
Модульний контроль №1				
8,9	2	8 Управління витратами за центрами відповідальності Поняття центру відповідальності. Планування нормованих витрат. Планування ненормованих витрат.	2	Основні критерії оцінки діяльності центрів відповідальності і мотивація працівників
9,10	3	9. Бюджетне планування і контроль Зв'язок між системами управління витратами і бюджетного управління. Складання основного бюджету. Управління бюджетуванням. Контроль в управлінні виробничими витратами.	3	Порядок складання і контроль виконання бюджетів
11	2	10. Ціноутворення Політика ціноутворення на підприємстві. Ціноутворення на основі витрат. Цільове калькулювання. Трансфертне ціноутворення.	2	Ціноутворення на основі витрат. Трансфертне ціноутворення
12	2	11. Стратегічне управління витратами Сутність та місце стратегічного управління витратами в загальній системі стратегічного управління. Стратегії,	2	Модель стратегічного управління витратами підприємства

		засновані на конкурентних перевагах щодо витрат. Інструменти стратегічного управління витратами.		
13	2	12. Розробка комплексу заходів, спрямованих на зниження і контроль витрат, підвищення рентабельності продукції (Ч.1) Визначення перспективних напрямків зниження витрат. Розробка плану заходів щодо зниження витрат.	2	Визначення перспективних напрямків зниження витрат.
14	2	13. Розробка комплексу заходів, спрямованих на зниження і контроль витрат, підвищення рентабельності продукції (Ч.2) Оцінка ефективності заходів. Управління витратами при постановці мети максимізації віддачі від витрат.	2	Управління витратами при постановці цілі максимізації віддачі від витрат
Модульний контроль №2				
15	2	14 Непрямі методи управління витратами Управління запасами сировини, матеріалів і готової продукції. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, грошовими коштами.	2	Методики управління запасами, дебіторською і кредиторською заборгованостями, коштами. Метод цільових витрат
Іспит з дисципліни				

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	<u>Відмінно</u> – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	<u>Дуже добре</u> – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	<u>Добре</u> – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	<u>Задовільно</u> - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	<u>Достатньо</u> – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E

НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

В якості індивідуальних завдань передбачено розробку студентами розрахункової роботи (індивідуальні завдання), що охоплює декілька найбільш важливих тем.

Основні розділи роботи	
1	Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами
2	Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку
3	Бюджетне планування і контроль
4	Розробка комплексу заходів, спрямованих на зниження і контроль витрат, підвищення рентабельності продукції

За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 15 до 25 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди на питання управління прецтами. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 3 балів), ступенем залученості (до 7 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 5 балів). Ступінь залученості визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань застосування маркетингових Інтернет-комунікацій. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

- Студент отримує іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на іспиті, відповівши на питання викладача (Додаток 1).

Команда викладачів:

Корінь Мирослава Василівна (<http://kart.edu.ua/kafedra-euvkb-ua/kolectuv-kafedru-euvkb-ua/login-mv-ua>) – лектор з дисципліни «Економіка вражень» в УкрДУЗТ. Отримала ступінь д.е.н. за спеціальністю 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством» в УкрДУЗТ у 2019 році.

Напрямок наукової діяльності: державне регулювання промислового розвитку країни; інноваційний розвиток залізничного транспорту; інноваційна інфраструктура; інструментарій розвитку інфраструктури; розширення транскордонного співробітництва залізниць; технології і системи корпоративної логістики; логістична стратегія; логістичні ризики; інвестиційний та кадровий потенціал.

Устенко Марина Олександрівна (<http://kart.edu.ua/staff/ustenko-mo>) лектор з дисципліни «Економіка локомотивного господарства» в УкрДУЗТ. Отримала ступінь к.е.н. за спеціальністю 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством» у УкрДАЗТ у 2013 році.

Напрямок наукової діяльності: логістика, економічна діагностика, стратегічне управління підприємствами, розвиток залізничного транспорту.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаток 1

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

- 1 Сутність та актуальність управління витратами. Значення управління витратами на підприємствах.
- 2 Управлінський облік як частина системи управління підприємством.
- 3 Постановка цілей і основні етапи системи управління витратами.
- 4 Функції управління витратами.
- 5 Предмет, об'єкт і зміст дисципліни.
- 6 Класифікація витрат для цілей управління з метою калькулювання і планування витрат.
- 7 Класифікація витрат для цілей управління з метою прийняття рішень.
- 8 Класифікація витрат для цілей управління з метою контролю і регулювання витрат.
- 9 Варіанти організації обліку витрат.
- 10 Сутність калькулювання витрат підприємства.
- 11 Об'єкт калькулювання. Калькуляційні одиниці. Види калькуляції.
- 12 Порядок калькулювання собівартості.
- 13 Послідовність визначення собівартості операційної діяльності підприємства.
- 14 Розподіл накладних витрат за видами продукції.
- 15 Особливості калькулювання виробничої собівартості окремих продуктів у комплексних виробництвах.
- 16 Методи калькулювання витрат за повнотою їх врахування.
- 17 Методи калькулювання витрат за об'єктами обліку.
- 18 Методи калькулювання витрат за ступенем їх нормованості.
- 19 Сутність та призначення аналізу взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток".
- 20 Характеристика математичних методів аналізу взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток".
- 21 Характеристика графічних методів аналізу взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток".
- 22 Аналіз чутливості прибутку операційної діяльності.
- 23 Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток".
- 24 Прогнозування витрат.
- 25 Необхідність планування витрат.
- 26 Розрахунок допустимих витрат.
- 27 Взаємозв'язок капітальних вкладень, поточних витрат і прибутковості підприємства.
- 28 Нормування витрат.
- 29 Характеристика методів управління витратами підприємства.
- 30 Умови та чинники, що визначають вибір методів управління витратами на підприємстві.
- 31 Поняття центру відповідальності.
- 32 Планування нормованих витрат.
- 33 Планування ненормованих витрат.
- 34 Зв'язок між системами управління витратами і бюджетного управління.
- 35 Складання основного бюджету.
- 36 Управління бюджетуванням.
- 37 Політика ціноутворення на підприємстві.
- 38 Ціноутворення на основі витрат.

- 39 Цільове калькулювання.
- 40 Трансфертне ціноутворення.
- 41 Сутність та місце стратегічного управління витратами в загальній системі стратегічного управління.
- 42 Стратегії, засновані на конкурентних перевагах щодо витрат.
- 43 Інструменти стратегічного управління витратами.
- 44 Визначення перспективних напрямків зниження витрат.
- 45 Розробка плану заходів щодо зниження витрат. Оцінка ефективності заходів.
- 46 Управління витратами при постановці мети максимізації віддачі від витрат.
- 47 Управління запасами сировини, матеріалів і готової продукції.
- 48 Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, грошовими коштами.